

Про окремі питання діяльності закладів загальної середньої освіти у новому 2021/2022 навчальному році

Лист МОН № 1/9-433 від 28.08.21 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

№ 1/9-4233 від 28 серпня 2021 року

Керівникам департаментів (управлінь,
освіти і науки обласних, Київської міської
державних адміністрацій

Керівникам закладів загальної середньої
освіти

Про окремі питання діяльності закладів загальної середньої освіти у новому 2021/2022 навчальному році

У 2021/2022 навчальному році освітній процес у закладах загальної середньої освіти організовується відповідно до законів України «[Про освіту](#)», «[Про повну загальну середню освіту](#)», інших актів законодавства та освітньої програми (освітніх програм) закладу освіти з неухильним дотриманням Протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), затверджених постановою Головного державного санітарного лікаря України 23 квітня 2021 року [№ 4](#), вимог постанови Кабінету Міністрів України від 09 грудня 2020 року [№ 1236](#) (із змінами) «Про встановлення карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» та Рекомендацій щодо організації роботи закладів загальної середньої освіти (лист МОН від 05.08.2020 № 1/9-420).

Освітній процес у закладах загальної середньої освіти розпочинається у День знань – 1 вересня.

Перший урок у новому навчальному році рекомендуємо присвятити відзначенню 30-ї річниці незалежності України.

Український інститут національної пам'яті підготував відповідні тематичні інформаційні матеріали, які містять такі розділи: Вступ, Ключові повідомлення, 10 фактів про тисячолітній спадок державності й етапи українського державотворення, 14 кроків до відновлення незалежності, 5 акцентів про Конституцію Пилипа Орлика, Важливі матеріали, присвячені здобуттю Україною незалежності. Матеріали розміщено на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>).

При підготовці можна скористатися ресурсами для уроку до Дня Незалежності: «30 років Незалежності: тематичний урок для 1-11 класів» (<https://osvitoria.media/experience/30-rokiv-nezalezhnosti-tematichnyj-urok-dlya-1-11-klasiv/>). Першого вересня заклади загальної середньої освіти також можуть долучитися до інтерактивного уроку для учнів 1-6 класів з можливістю залучення класів та окремих учнів з усієї України. Трансляція уроку розпочнеться 1 вересня 2021 року о 9.30 на сторінці ГС «[Освіторія](#)» в YouTube.

Відповідно до частин третьої та четвертої статті 10 Закону України «[Про повну загальну середню освіту](#)» освітній процес у закладах загальної середньої освіти організовується в межах навчального року, триває не менше 175 навчальних днів і закінчується не пізніше 1 липня наступного року. При цьому структура та тривалість навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти у межах часу, передбаченого

освітньою програмою, відповідно до обсягу навчального навантаження, встановленого відповідним навчальним планом, та з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, особливостей регіону тощо.

У межах академічної автономії питання організації виконання освітньої програми та освітнього процесу є *внутрішнім питанням кожного закладу* загальної середньої освіти, його педагогічної ради та завданням педагогічних працівників.

Проте, в умовах пандемії навчання здобувачів освіти може відбуватися (за потреби) з *використанням технологій дистанційного навчання* відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 вересня 2020 року [№ 1115](#), зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 року за № 941/35224.

Зауважуємо, що згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України від 17 березня 2020 року № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)» на період встановлення карантину власником установи, організації або уповноваженим органом може змінюватися режим роботи закладу.

Про організацію освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти

Зміст освітньої діяльності у закладах загальної середньої освіти визначається законами України «[Про освіту](#)», «[Про повну загальну середню освіту](#)», Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 [№ 988-р](#) (<https://cutt.ly/OyA9z5p>), Державним стандартом початкової освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 [№ 87](#) (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 688); Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 [№ 1392](#).

Основним документом, що забезпечує досягнення учнями визначених відповідним державними стандартами результатів навчання є освітня програма закладу загальної середньої освіти. Освітня програма може бути для певного рівня освіти або наскрізною, у випадку здійснення освітньої діяльності на різних рівнях освіти (з 1 по 11(12) класи), що схвалюється педагогічною радою закладу загальної середньої освіти та затверджується його керівником. Основою для розроблення цього документу є відповідна Типова освітня програма. У 2021/2022 навчальному році освітня програма закладу освіти може розроблятися на основі:

для 1-2 класів - типових освітніх програм (наказ МОН від 08.10.2019 [№ 1272](#));

для 3-4 класів, типових освітніх програм (наказ МОН від 08.10.2019 [№ 1273](#)).

У 5-11 класах закладів загальної середньої освіти навчальний процес здійснюватиметься відповідно до таких типових освітніх програм:

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня, затверджена наказом МОН від 20.04.2018 [№ 405](#);

Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня, затверджена наказом МОН від 20.04.2018 [№ 408](#) (у редакції наказу МОН від 28.11.2019 № 1493 (із змінами)).

У навчальному плані освітньої програми закладу загальної середньої освіти має бути конкретизовано розподіл годин на вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) інваріантного та варіативного складників (обов'язкових для вивчення та за вибором).

Інформуємо, що крім освітніх програм, розроблених відповідно до затверджених МОН типових освітніх програм, заклади загальної середньої освіти можуть використовувати також освітні програми, що пройшли апробацію в межах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня. Зокрема, забезпечені схваленими для використання в закладах загальної середньої освіти навчальними посібниками такі освітні програми:

Освітня програма «Світ чекає крилатих» (науковий керівник Цимбалару А. Д.), лист ДСЯО від 22.09.2020 № 01/01-23/1115;

Освітня програма початкової освіти за вальдорфською педагогікою (автори Косенко Д. Ю., Мезенцева О. І.), лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1044;

Освітня програма за педагогічною технологією «Росток» (науковий керівник Пушкарьова Т. О.), лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1045;

Освітня програма «Інтелект України» (науковий керівник Гавриш І. В.), лист ДСЯО від 06.08.2020 № 01/01-23/929;

Освітня програма за системою розвивального навчання Д. Б. Ельконіна, В. В. Давидова та ін. (автори Старагіна І. П., Захарова Г. М. та інші), лист ДСЯО від 11.09.2020 № 01/01-23/1043;

Освітня програма для 1-2 класів «Світ, в якому я живу» (керівник С. І. Якименко), лист ДСЯО від 24.05.2018 № 01-21/329.

Привертаємо увагу, що згідно з Переліком учасників інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» на 2021 – 2027 роки, затвердженого наказом МОН від 02.04.21 № 406, здійснюватиметься робота із впровадження зазначеного проєкту у 5-х класах закладів загальної середньої освіти (далі - пілотні заклади НУШ). Такі класи навчатимуться за Типовою освітньою програмою для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженою наказом МОН від 19.02.2021 № 235.

У зв'язку із зазначеним вище, необхідно поінформувати керівників закладів загальної середньої освіти та батьків майбутніх п'ятикласників, що відповідно до наказу МОН від 12.07.2021 № 795 (у редакції наказу МОН від 10.08.2021 № 898) затверджено 78 модельних навчальних програм, що впроваджуватимуться винятково в пілотних закладах НУШ. Зазначені вище модельні навчальні програми будуть масово впроваджуватися в освітній процес закладів загальної середньої освіти поетапно, починаючи з 2022/2023 навчального року.

Під час підготовки до проведення державної підсумкової атестації необхідно керуватись наказом МОН від 14.05.2021 № 528 «Деякі питання проведення у 2021/2022 навчальному році державної підсумкової атестації осіб, які здобувають загальну середню освіту», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05 липня 2021 р. за № 880/36502, яким визначено перелік предметів та форми проведення ДПА.

Інформуємо також, що з метою покращення організації освітнього процесу продовжує роботу вебплатформа «Всеукраїнська школа онлайн» за адресою: <https://lms.e-school.net.ua/>. На платформі розміщено курси для вивчення більшості навчальних предметів. Педагогічні працівники завдяки інструменту платформи «Кабінет учителя» можуть «формувати» класи, відстежувати навчальний прогрес своїх учнів, влаштовувати обговорення навчальних матеріалів тощо.

Привертаємо вашу увагу, що організація освітнього процесу не повинна призводити до перевантаження учнів та має забезпечувати безпечні, нешкідливі та здорові умови здобуття освіти. Упродовж навчальних занять, які поєднують у собі психічне, статичне, динамічне навантаження на окремі органи і системи і на весь організм в цілому, важливо проводити вправи з рухової активності для зняття локального стомлення і вправи з рухової активності загального впливу.

Зокрема, вправи з рухової активності та вправи гімнастики для очей. Комплекси таких вправ наведено у [додатку 3](#) Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України 25 вересня 2020 р. № 2205, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 10 листопада 2020 р. за № 1111/35394.

Щоб уникнути перевантаження і підтримувати у дітей інтерес до навчання необхідно часто змінювати види діяльності та організувати активний відпочинок. Саме для цього й існують руханки. Руханки проводяться як під час навчальних занять так і на перервах. Вони дозволяють учням швидко відпочити, покращити самопочуття, налаштуватись на активне навчання.

Щодо створення безбар'єрного простору

Стратегічними цілями, визначеними Національною стратегією зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р, є створення інклюзивного освітнього середовища, яке задовольняє особливі освітні потреби всіх учасників освітнього процесу.

Наголошуємо, що необхідними умовами формування інклюзивного середовища у закладах загальної середньої освіти є: подолання соціальних бар'єрів, створення універсального дизайну та розумних пристосувань у закладах освіти, впровадження педагогіки партнерства, створення безбар'єрного фізичного простору.

Невід'ємною складовою інклюзивного освітнього середовища є архітектурна доступність закладів з освіти і з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування будівель, приміщень та прибудинкових територій закладів.

Законодавством визначено, що будівлі, споруди і приміщення закладів освіти повинні відповідати вимогам доступності згідно з державними будівельними нормами і стандартам (ДБН В.2.2-3:2013 «Будинки і споруди. Заклади освіти», ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»).

Основними елементами забезпечення архітектурної доступності та умов для організації інклюзивного навчання в закладі освіти є:

- доступність прилеглої території до будівлі закладу освіти (шляхи руху, зона паркування транспорту);
- безбар'єрний вхід (входи, виходи, сходи, пандуси); безперешкодний рух в приміщеннях (коридори, ліфти, підйомники, позначення, піктограми);
- доступність до дверних і відкритих прорізів; пристосування приміщень (шляхів руху, загальних і санітарних приміщень, рекреаційних зон).

Привертаємо увагу керівників закладів освіти до того, що універсальний дизайн та розумне пристосування в освіті передбачає не лише дотримання вимог архітектурної доступності будівель та приміщень закладів освіти, але й стосується навчальних матеріалів, методів викладання та оцінювання досягнень дітей. Необхідно докладати максимум зусиль для забезпечення інклюзивного освітнього середовища в усіх закладах освіти з метою забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами.

Про організацію харчування у закладах загальної середньої освіти

Одним із пріоритетних напрямів формуванням безпечного та інклюзивного (безбар'єрного) освітнього середовища закладів освіти є оновлення системи шкільного харчування, реформування якої відбувається за ініціативи та під патронатом Першої леді України Олени Зеленської відповідно до Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі, схваленої Указом Президента України від 25.05.2020 [№ 195/2020](#).

В Україні відбувається модернізація харчоблоків (1 809 закладів загальної середньої освіти, в яких навчається понад мільйон учнів, модернізували харчоблоки у 2020 році), оновлення нормативно-правового забезпечення (протягом минулого року затверджено Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, яким було визначено чіткі вимоги до харчових продуктів для організації шкільного харчування та запроваджено можливість забезпечення особливих дієтичних потреб учнів), оновлення меню шкільної їдальні, проводяться вебінари та майстер-класи. Для формування культури здорового харчування серед дітей, їх батьків та вчителів у лютому 2021 року розпочалася підготовка широкої інформаційної кампанії.

Постановою Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 року [№ 305](#) затверджені норми та Порядок організації харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. Згідно з пунктом 4 цієї постанови нові норми харчування набирають чинності з 1 вересня 2021 року. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 року № 786 затверджені зміни до норм харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

Зважаючи на об'єктивні труднощі з організацією закупівель харчових продуктів та/або послуг з харчування Урядом затверджені зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. [№ 305](#) щодо встановлення гнучкого перехідного періоду на нові норми харчування у період з 01 вересня 2021 року до 01 січня 2022 року. Установлено, що до 1 січня 2022 року в разі наявності укладених до 7 квітня 2021 року договорів на постачання харчових продуктів або надання послуг з харчування, строк дії яких встановлено до 31 грудня 2021 року, можуть застосовуватись норми харчування, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 22 листопада 2004 року [№ 1591](#) «Про затвердження норм харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» (постанова Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2021 р. № 871).

Інформуємо також, що 8 серпня 2021 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення механізмів формування мережі ліцеїв для запровадження якісної профільної середньої освіти» від 15 липня 2021 року № 1658-ІХ (далі - Закон), який вдосконалює окремі положення законів України «[Про освіту](#)» та «[Про повну загальну середню освіту](#)» стосовно забезпечення доступності повної загальної середньої освіти та трансформації мережі закладів загальної середньої освіти.

Рішення про утворення комунальних ліцеїв як окремих юридичних осіб, їх реорганізацію, ліквідацію чи перепрофілювання (зміну типу) приймають Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, міські, селищні, сільські ради відповідно до вимог законодавства.

Для започаткування та проведення освітньої діяльності комунального ліцею засновник з 1 вересня 2027 року має забезпечити відповідність такого закладу освіти вимогам, що визначені Законом, положенням про ліцей та ліцензійними умовами, у тому числі щодо: функціонування не менше двох класів за трьома профілями навчання на рівні профільної середньої освіти (протягом 10-12 років навчання учнів); функціонування ліцею як окремої юридичної особи, відокремленої від початкової школи та гімназії, крім випадків, визначених цим Законом; забезпечення здобуття учнями профільної середньої освіти відповідно до профілів навчання з навчальним навантаженням та з можливістю обрання учнями навчальних предметів (інтегрованих курсів, інших освітніх компонентів) в обсягах, що визначаються законодавством; створення безпечного, інклюзивного та цифрового освітнього середовища відповідно до вимог законодавства; підвезення (у разі потреби) учнів і педагогічних працівників до закладу освіти (місця навчання, роботи) та у зворотному напрямку до місця проживання (за потреби) на відстань, що визначається законодавством; забезпечення проживання учнів у пансіонах у разі, якщо час їхнього доїзду до ліцею буде більше норми, визначеної законодавством; забезпечення учасникам освітнього процесу вільного і безоплатного бездротового доступу до мережі Інтернет з характеристиками, що відповідають вимогам законодавства, у приміщеннях закладу освіти, у тому числі у пансіоні; забезпечення здобувачів освіти харчуванням у порядку та відповідно до вимог, визначених Кабінетом Міністрів України; відповідності іншим вимогам, визначеним законодавством.

Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласним (з урахуванням пропозицій міських, сільських, селищних рад), Київській та Севастопольській міським радам **до 1 вересня 2024 року** необхідно затвердити плани формування мережі закладів освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, з урахуванням вимог цього Закону до ліцеїв, щодо безпечного, інклюзивного та цифрового освітнього простору, демографічних показників розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць, спроможності територіальних громад, профілізації старшої профільної школи і необхідності охоплення на відповідній території усіх профілів навчання, визначених законодавством, з метою гарантування і забезпечення права кожного учня на вибір відповідного профілю навчання.

Під час формування мережі ліцеїв необхідно дотримуватися вимог окремих положень про заклади спеціалізованої освіти, зокрема нового Положення про військовий (військово-морський, військово-спортивний) ліцей, ліцей (із посиленою військово-фізичною підготовкою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2021 року № 672.

Заступник Міністра

Віра Рогова

За матеріалами: [Освіта.ua](https://osvita.ua)

Дата публікації: 28.08.2021